

Školení trenérů III tř., Olomouc, 14 - 15. 9. 2024

Trenérská (závěrečná) práce

Téma: **Výuka pěšcových koncovek –
opozice, kritická pole.**

Mgr. Miroslav Vohník

Preambule

Šach chceš-li hrát, je třeba šachovnice.

A figurek... A soupeře... A času.

Šachistů lehce rozmnožíš pak masu.

Leč k dobré hře je třeba trochu více.

Viktor Dyk

Do šachového světa jsem vkročil v roce 1975, kdy mě můj otec nasměroval a uvedl do šachového oddílu TJ Sokol Žamberk. Byl jsem samouk, bez teoretických základů a nikdy jsem nebyl špičkovým hráčem, moje max. výkonnost se pohybovala kolem 1800 ELObodů. Nedostatky v teorii jsem doháněl schopností absolutní koncentrace a dlouhodobých propočtů, což jsem současně i využil při vysokoškolském studiu matematiky.

Šachový oddíl v Žamberku je tradiční klub s pravidelnou účastí v Krajském přeboru Pardubického kraje (předtím Východočeského kraje) a klubem prošli i výborní současní hráči, např. David Výprachtický nebo Marcel Bednář. Byl jsem členem klubu 40 let, a následně jsem si, po přestěhování, založil v místě nového bydliště šachový klub při TJ Sokol Nekoř. Závěr své učitelské kariéry mne zastihnul ve Velké Bystřici u Olomouce, kde doposud pomáhám při fungování nového šachového centra Šachy Bukovany.

Trenérskou praxi jsem startoval při studiu VŠ v Hradci Králové, následovala ZŠ Police nad Metují, ZŠ Andělská Hora u Bruntálu, Animo Žamberk, ZŠ Nekoř a ZŠ Velká Bystřice, vždy tak nějak přirozenou a logickou cestou jsem dospěl k šachovému kroužku. A mám i jeden drobný úspěch – byl jsem prvním trenérem současného českého reprezentanta Tomáše Míka.

Motivací ke zvýšení trenérské třídy je letošní postup šachového klubu TJ Sokol Nekoř do krajského přeboru, postup, který jsme si zajistili především pro skupinu mladých šachistů, a se kterými jsem začínal před devíti léty v jejich první třídě. Parta nekořských kluků, studujících v současnosti na osmiletém gymnáziu, má po devíti letech šachové hry výkonnost 1600-1700 ELObodů a rozhodně mě rychlost jejich šachového růstu neuspokojuje. Proto bych rád zkusil v Bukovanech intenzivnější formy práce.

Pro trenérskou (závěrečnou) práci jsem zvolil jednoduché téma (byl jsem a zůstanu elementaristou), které zařazuji do výuky po roce, roce a půl. Se svěřenci, z nichž většina zahájila šachovou kariéru od nuly, jsem v prvním půlroce prošel základy – pravidla hry, orientaci na šachovnici, tahy jednotlivých figur, základní pojmy. Děti, které zvládaly hru již při příchodu, pomáhaly s výukou naprostých začátečníků. Toto počáteční období zvládám za 2-5 měsíců.

V následujícím období, půl až jeden rok, učím šachovou notaci, obecné zásady zahájení (S,L,R), slabé body, jednodušší herní situace (matové vedení), taktické obraty (dvojitý úder, odtažný a dvojitý šach).

Třetí etapa (tu mám teď před sebou v Bukovanech) – kombinace, strategické zásady, úvod do koncovek, některá zahájení. Předpokládám, že ke koncovkám se dostaneme v únoru 2025.

V první „koncovkářské pěšcové“ lekci připomenu rozčlenění partie na zahájení, střední hru a koncovku, přičemž hranice nemusí být vždy zcela jasná (připravím si rychlou ukázkovou partii). Dále vysvětlím pojem pěšcová koncovka (ukážu na tabuli) a zdůrazním význam pěšce. Ukážu důležitost krále (opět pozice s vysvětlením na tabuli), následně si vysvětlíme a ukážeme volného, vzdáleného pěšce a izolovaného pěšce. Vysvětlíme, proč se nejprve věnujeme úlohám s jediným pěšcem proti králi, co je cílem obou hráčů. Hlavní část lekce se věnuje pojmu pravidlo čtverce a uplatnění tohoto pravidla při zadržení volného pěšce. Stavím různé pozice na tabuli, děti řeší i na šachovnicích před sebou. Doba výuky nepřesahuje 30 min, na závěr rozdám zájemcům lístečky s dobrovolným domácím úkolem – řešení podobných diagramů k tématu.

Druhá lekce:

Zopakujeme krátce minulé téma, přednostně využijeme diagramy z DÚ.

Opozice, kritická pole

Stavím pozice na nástěnné šachovnici, děti totéž na šachovnici před sebou, ve dvojicích, nejprve ukážu, vysvětlím, pak jim dám čas, aby si zkusily a vystřídaly se při vedení bílých a černých figur. V Bukovanech nemám jinou techniku.

Kritická pole před králem, stojícím před půlkou- o řadu před (poz. s bíl. pěšc. b3 a e4).

Kritická pole před králem stojícím za půlkou- těsně před (s bíl. pěšc. na a5 a d6).

Při obsazení jednoho z kritických polí bílý vyhraje.

Základním nástrojem k ovládnutí kritických polí a prosazení pěšce je opozice.

Pozice pro vysvětlování:

Bílý: Ke6, d5

Černý: Kd8

Projít všechny možnosti, když je na tahu bílý, když je na tahu černý.

Krajní pěšci – vždy remíza, za předpokladu..... - ukázat, nechat ať na to přijdou sami.

Procvičení na pozicích:

1. Bílý: Ke5, f4

Černý: Kg8

Bílý na tahu vyhraje.

2. Bílý: Kb4, c2

Černý: Kb6

Bílý na tahu vyhraje.

Další pozice si děti postaví před sebou na šachovnici a řeší samostatně.

Diagramy na DÚ, oba stejné, ale na tahu je černý.

Dále problematiku nerozvíjím a neprohlubuji, protože časově se nevejdeme do 30 min a delší výukové úseky jsou neproduktivní, do konce hodiny nechám děti vlastní tvorbě, nejčastěji hře nebo individuálnímu dovysvětlení.

Téma dokončím třetí hodinu, kdy zopakujeme a ukážeme si komplikovanější pozice s více pěšci (např. král ve čtverci, ale v cestě vlastní pěšec nebo pozice s nevýhodou tahu – cukcvank).

Závěr:

Téma učím velmi rád především pro jasnou názornost. Děti to také baví, protože se seznámí s novými pojmy a hlavně mají pocit, že problematice snadno porozumí.

V Nekoři 2. 9. 2024

Mgr. Miroslav Vohník

